

Sygn. akt II KK 518/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 lutego 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Siuchniński (przewodniczący)

SSN Andrzej Stępka (sprawozdawca)

SSN Paweł Wiliński

Protokolant Anna Janczak

po rozpoznaniu na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. w dniu 16 lutego 2022 r.

sprawy M. J. skazanego z art. 209 § 1 k.k.,

wskutek kasacji Prokuratora Generalnego wniesionej na korzyść skazanego
od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 13 maja
2019 r., sygn. akt VIII K [...],

**I. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania;**

**II. wydatkami postępowania kasacyjnego obciąża Skarb
Państwa.**

UZASADNIENIE

M. J. został oskarżony o to, że w okresie od 1 czerwca 2017 r. do 21 listopada 2018 r. w W., uchylał się od wykonywania ciążącego na nim z mocy ustawy i wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 03.12.2008 r., sygn. VI RC [...], obowiązku alimentacyjnego, poprzez niełożenie na utrzymanie małoletniej K. J., przy czym łączna wysokość powstałych wskutek tego zaległości stanowi

równowartość co najmniej trzech świadczeń okresowych - to jest, o popełnienie czynu z art. 209 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w W. wyrokiem nakazowym z dnia 13 maja 2019 r., w sprawie o sygn. akt VIII K [...], uznał oskarżonego M. J. za winnego popełnienia zarzucanego mu w czynu - i za to na podstawie art. 209 § 1 k.k. skazał go na karę 10 miesięcy ograniczenia wolności, z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym; na podstawie art. 72 § 1 pkt 3 k.k. w zw. z art. 34 § 3 k.k. zobowiązał go do bieżącego wykonywania ciężącego na nim obowiązku łóżenia na utrzymanie K. J. i zwolnił go od kosztów sądowych.

Wobec niewniesienia sprzeciwu przez żadną ze stron, powyższy wyrok uprawomocnił się w dniu 26 czerwca 2019 r. (k. 31).

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. powyższy wyrok zaskarżył w całości Prokurator Generalny w drodze kasacji nadzwyczajnej, na korzyść skazanego.

Na podstawie art. 523 § 1 k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k. i art. 537 § 1 i 2 k.p.k. zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, to jest art. 500 § 1 i 3 k.p.k., polegające na rozpoznaniu sprawy oskarżonego M. J. na posiedzeniu w postępowaniu nakazowym, pomimo istotnych wątpliwości co do czasookresu popełnienia przez niego przestępstwa niealimentacji zarzucanego mu w akcie oskarżenia, co wyłączało dopuszczalność takiego trybu postępowania, które to uchybienie w konsekwencji skutkowało przypisaniem mu z rażącym naruszeniem przepisu art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., wadliwie ustalonych w opisie czynu jego granic czasowych, obejmujących częściowo okres uchylania się od obowiązku alimentacyjnego na szkodę tej samej osoby, za który został on już wcześniej prawomocnie skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w W., wydanym w dniu 19 listopada 2018 r., w sprawie o sygn. akt VIII K [...].

Formułując powyższy zarzut autor kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania w pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się być zasadna i to w sposób oczywisty, co uzasadniało jej rozpoznanie na posiedzeniu bez udziału stron w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Nie ulega wątpliwości, że w niniejszej sprawie doszło do rażącego naruszenia przepisów prawa procesowego w postaci art. 500 § 1 i 3 k.p.k., polegającego na rozpoznaniu sprawy oskarżonego M. J. na posiedzeniu w postępowaniu nakazowym, pomimo istotnych wątpliwości co do czasookresu popełnienia przez niego przestępstwa niealimentacji zarzuconego mu w akcie oskarżenia – chociaż za przypisany mu obecnie okres uchylania się od obowiązku alimentacyjnego na szkodę tej samej osoby, został on już wcześniej częściowo skazany prawomocnie wyrokiem Sądu Rejonowego w W. z dnia 19 listopada 2018 r., w sprawie VIII K [...].

W swoim orzecznictwie Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że konieczne jest zachowanie przez sędziego przewodniczącego szczególnej staranności przy rozpoznawaniu spraw o przestępstwa niealimentacji, między innymi w celu ustalenia prawidłowego okresu popełnienia czynu z art. 209 § 1 k.k. (*por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2012 r., II KK 281/12, LEX nr 1228540*). W sprawach o przestępstwa niealimentacji zgromadzenie danych o karalności ma bowiem istotne znaczenie przede wszystkim z punktu widzenia prawidłowego określenia czasu trwania przestępstwa będącego przedmiotem osądu (*zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2021 r., IV KK 186/20, LEX nr 3174817*).

Do takiej staranności był zobowiązany także Sąd w niniejszej sprawie. Spoczywał na nim obowiązek sprawdzenia, czy zostały wypełnione przesłanki z art. 500 k.p.k. umożliwiające rozpoznanie sprawy w postępowaniu nakazowym. W szczególności, przepis art. 500 § 3 k.p.k. stanowi, że sąd może wydać wyrok nakazowy tylko w sytuacji, gdy na podstawie zebranych dowodów okoliczności czynu i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości. Brak tych wątpliwości oznacza, że nie ma ich zarówno odnośnie do sprawstwa danego czynu, winy oskarżonego i wypełnienia wszystkich znamion tego czynu wymienionych w przepisach prawa karnego materialnego, przy uwzględnieniu całości dowodów przedstawionych w akcie oskarżenia. Tylko wówczas można bowiem przyjąć, że „okoliczności czynu i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości”. Przesłanka ta podlega kontroli sądu

rozpoznającego merytorycznie sprawę, a wystąpienie wątpliwości w tym zakresie, powinno prowadzić do odstąpienia od orzekania w trybie nakazowym i rozpoznania sprawy na zasadach ogólnych. Natomiast brak danych o karalności oskarżonego powinien skutkować skierowaniem sprawy do rozpoznania na rozprawie i wyjaśnienia wszystkich wątpliwości istotnych dla jej merytorycznego rozstrzygnięcia (*por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 27 kwietnia 2021 r., IV KK 138/20, LEX nr 3269609; z dnia 11 marca 2021 r., V KK 33/21, LEX nr 320956; z dnia 23 lutego 2021 r., IV KK 186/20, LEX nr 3174817; z dnia 12 kwietnia 2021 r., IV KK 108/21, LEX nr 3159946*).

W niniejszej sprawie nie zostały spełnione wszystkie ustawowe warunki orzekania o odpowiedzialności karnej oskarżonego na posiedzeniu w trybie art. 500 k.p.k., albowiem zachodziły wątpliwości co do okoliczności popełnionego przez M. J. czynu w zarzucanej mu formie. Wątpliwości te powinny zostać dostrzeżone przez orzekający Sąd, chociażby na podstawie analizy akt sprawy. Aktem oskarżenia zarzucono, że przestępstwa z art. 209 § 1 k.k. M. J. dopuścił się w okresie od 1 czerwca 2017 r. do 21 listopada 2018 r. (k. 29). Inne ramy czasowe czynu określono w postanowieniu o wszczęciu dochodzenia, w którym jako jego przedmiot wskazano uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego od dnia 19 czerwca 2018 r. do 9 stycznia 2019 r. (k. 12), a jeszcze inne w postanowieniu o przedstawieniu M. J. zarzutu, w którym wskazano, iż czyn którego popełnienie mu się zarzuca, miał miejsce w okresie od 19 czerwca 2017 r. do 9 stycznia 2019 r. (k. 19). Nadto w aktach niniejszej sprawy znajdują się informacje dotyczące prowadzonego uprzednio wobec M. J. postępowania o czyn z art. 209 § 1 k.k. popełniony na szkodę córki K. J. (która 18 lat ukończyła w dniu 26 sierpnia 2016 r. - k. 5v), zakończonego skierowaniem aktu oskarżenia (PR 3 Ds. 477.2018), którym zarzucono mu popełnienie w okresie od 1 czerwca 2017 r. do 19 czerwca 2018 r. przestępstwa niealimentacji (k. 3 - 4, 10).

Z odpisu wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 19 listopada 2018 r. (w sprawie o sygn. akt VIII K [...]) wynika, że M. J. został uznany za winnego czynu z art. 209 § 1 k.k. na szkodę K. J., popełnionego w okresie od dnia 1 czerwca 2017 r. do dnia 8 czerwca 2018 r. (k. 56). Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 12 grudnia 2018 r.

Uwadze Sądu I instancji umknęła także treść aktualnej informacji z Krajowego Rejestru Karnego z dnia 25 marca 2019 r., z której wynika, że M. J. był już uprzednio karany za przestępstwo z art. 209 § 1 k.k. (k. 23). Pomimo uzyskania takiego dokumentu, Sąd zaniechał zapoznania się z aktami tej sprawy, czy też z przeprowadzenia dowodu z odpisu zapadłego wcześniej wyroku.

Rację ma zatem autor kasacji, że powyższe informacje wynikające wprost z akt niniejszej sprawy wymagały należytej uwagi orzekającego Sądu co do prawidłowego ustalenia okresu popełnionego występku, który finalnie przypisano M. J. w zaskarżonym wyroku nakazowym. Była to przecież kwestia zasadnicza, o podstawowym znaczeniu dla odpowiedzialności oskarżonego. Wskazane okoliczności powodowały, że wyłączona musiała zostać tym samym dopuszczalność orzekania w postępowaniu nakazowym. W konsekwencji więc niniejsza sprawa winna być rozpoznana na rozprawie, po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, które winno było doprowadzić do prawidłowego określenia ram czasowych przypisanego oskarżonemu przestępstwa z art. 209 § 1 k.k. Tymczasem orzekanie w trybie nakazowym doprowadziło do wadliwego określenia w wyroku skazującym okresu przypisanego M. J. występku, wobec nieuwzględnienia treści poprzedniego wyroku skazującego.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w W. z dnia 19 listopada 2018 r., sygn. akt VIII K [...], oskarżonego M. J. uznano za winnego popełnienia na szkodę K. J. przestępstwa niealimentacji w okresie od dnia 1 czerwca 2017 r. do dnia 8 czerwca 2018 r. Okres ten zawiera się w całości w granicach czasowych czynu przypisanego oskarżonemu zaskarżonym niniejszą kasacją wyrokiem nakazowym Sądu Rejonowego w W. z dnia 13 maja 2019 r., sygn. akt VIII K [...], skoro Sąd przyjął, że czyn ten miał miejsce w okresie od 1 czerwca 2017 r. do 21 listopada 2018 r. Nie ulega więc wątpliwości, że okres czynu przypisanego przedmiotowym wyrokiem nakazowym powinien być znacznie krótszy, niż zostało to przyjęte. Trzeba też zauważyć, że z uwagi na to, iż okres uchylania się od obowiązku alimentacyjnego objęty skazaniem późniejszym, jest dłuższy i wykracza poza okres niealimentacji określony w wyroku wcześniejszym, nie zachodzi w tym wypadku bezwzględna przyczyna odwoławcza w postaci powagi rzeczy osądzonej z art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k.

Oczywiste jest zatem, że z przyczyn powyżej przedstawionych, nie było podstaw do wydania wyroku w postępowaniu nakazowym, wobec czego doszło do rażącego naruszenia normy art. 500 § 1 i 3 k.p.k., jak również art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., skoro na skutek nieuwzględnienia wcześniejszego skazania za czyn z art. 209 § 1 k.k. w sposób niewłaściwy ustalono czas popełnienia przez oskarżonego kolejnego przestępstwa niealimentacji, przypisanego wyrokiem nakazowym w sprawie VIII K [...]. Naruszenie to było rażące i w sposób istotny wpłynęło na treść prawomocnego orzeczenia, albowiem M. J. został dwukrotnie skazany za występki niealimentacji popełniony na szkodę tej samej osoby, w okresach częściowo pokrywających się.

W rezultacie, Sąd Najwyższy uwzględniając kasację Prokuratora Generalnego wniesioną na korzyść skazanego, na mocy art. 537 § 2 k.p.k., uchylił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w W. z dnia 13 maja 2019 r., sygn. akt VIII K [...] i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Rozpoznając ponownie sprawę Sąd Rejonowy będzie mieć na uwadze powyższe wskazówki Sądu Najwyższego. Jeśli uzna za konieczne przypisanie oskarżonemu przestępstwa z art. 209 § 1 k.k., ustali właściwie czas jego popełnienia, aby nie doszło do żadnych uchybień w tym zakresie.

Orzeczenie o wydatkach wynika z treści art. 638 k.p.k.